

रत्ननगर नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित स्थानीय राजपत्र

भाग २ खण्ड ५ संख्या २
बाल अधिकार समिति गठन तथा संचालन कार्यविधि २०७८

नगरसभाबाट पारित मिति : २०७८।१।१०

प्रमाणिकरण मिति : २०७८।१।१०

रत्ननगर नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, रत्ननगर
बागमती प्रदेश
चितवन, नेपाल

रत्ननगर नगरपालिकामा स्थानीय बालअधिकार समिति गठन तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८

बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६० को उपदफा -३) र बागमती प्रदेश सरकारको प्रदेश बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७६ को दफा ४६ बमोजिम बाल अधिकारको सरक्षण र सम्बर्धनका लागि वाञ्छनीय भएकोले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को अधिकार प्रयोग गरी /रत्ननगर नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन २०७५ को दफा ४ बमोजिम रत्ननगर नगरपालिकाले यो कार्यविधि बनाई लागु गरेको छ ।

परिच्छेद -१

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

(क) यस कार्यविधिको नाम “रत्ननगर नगरपालिकामा स्थानीय बाल अधिकार समिति गठन तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७” रहेको।

(ख) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:-

(क) “ऐन” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ सम्भन्नु पर्दछ ।

(ख) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकारको बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्भन्नुपर्दछ ।

(ग) “प्रदेश मन्त्रालय” भन्नाले बागमती प्रदेशको सामाजिक विकास मन्त्रालय सम्भन्नुपर्दछ ।

(घ) “प्रदेश समिति” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६० को उपदफा (१) बमोजिमको प्रदेश बाल अधिकार समिति सम्भन्नुपर्दछ ।

(ङ) “नगरपालिका” भन्नाले रत्ननगर नगरपालिका सम्भन्नुपर्दछ ।

(च) “बाल कल्याण अधिकारी” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६१ बमोजिम नियुक्त भएको वा तोकिएको अधिकारी सम्भन्नुपर्दछ ।

(छ) “समिति” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६० को उपदफा (२) तथा यस कार्यविधिको दफा ३ तथा ५ बमोजिमको स्थानीय बालअधिकार समिति सम्भन्नुपर्दछ ।

(ज) “स्थानीय बाल अधिकार समिति” भन्नाले नगर बाल अधिकार समिति र वडा बाल अधिकार समिति सम्भन्नुपर्दछ ।

परिच्छेद -२

३. नगर बाल अधिकार समितिको गठन:

(१) बालबालिकाको अधिकार तथा हकहितको सरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न नगरपालिकामा देहाय बमोजिमको नगर बाल अधिकार समिति रहनेछ ।

(क) उपप्रमुख वा निजले तोकेको कार्यपालिका सदस्य - अध्यक्ष

(ख) प्रमुख / उपप्रमुखले तोकेको कार्यपालिका सदस्य / महिला सदस्य सदस्य

(ग) शिक्षा शाखा प्रमुख - सदस्य

(घ) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख - सदस्य

(ङ) बकुलर अस्पतालको प्रमुख चिकित्सक - सदस्य

(छ) नगरभित्रको प्रहरी कार्यालय प्रमुख - सदस्य

(ज) नगरभित्रका माध्यमिक विद्यालयको प्रधानाध्यापक वा शिक्षक १ जना सदस्य

(झ) बाल अधिकारको क्षेत्रमा कार्यानुभव भएका व्यक्ति मध्येबाट प्रमुख/उपप्रमुखले मनोनयन गरेको दुईजना - सदस्य

(ञ) महिला विकास सहकारी संस्थाको प्रतिनिधि १ जना - सदस्य

(ट) बालअधिकारको क्षेत्रमा क्रियाशील गै.स.स. प्रतिनिधि १ जना - सदस्य

(ठ) बाल मनोविज्ञ वा बाल न्यायका क्षेत्रमा काम गर्ने अधिवक्ता - सदस्य

(ड) नगरस्तरीय बाल संजालको अध्यक्ष सहित २ जना (बालक र बालिका) - सदस्य

(ढ) बाल कल्याण अधिकारी/ बालबालिका सम्बन्धी हेर्ने अधिकृतस्तरको कर्मचारी - सदस्य सचिव

(२) मनोनित सदस्यको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र खण्ड (झ) बमोजिम सदस्यमा मनोनयन हुनको लागि भ्रष्टाचार, जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागूऔषध विक्री वितरण तथा ओसारपसार, सम्पत्ति शुद्धिकरण, राहदानी दुरुपयोग, अपहरणसम्बन्धी कसूर, संगठित अपराध, बालबालिका विरुद्धको कसूर, बालअधिकार हनन् वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको व्यक्ति हुनुपर्नेछ ।

४. नगर बालअधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) दफा ३ बमोजिम गठन हुने नगर बालअधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :
- (क) समितिको दिर्घकालीन नीति, योजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्ने,
- (ख) बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण, प्रवर्धन र परिपूर्तिको लागि आवश्यक स्थानीय नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम र सस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने,
- (ग) नगरपालिकामा सञ्चालित बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी सुझाव दिने,
- (घ) बालअधिकारसम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, अन्य स्थानीय तह र अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने,
- (ङ) नेपाल पक्ष रहेका बालअधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय सन्धिसँग सम्बन्धित नगरस्तरीय आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,
- (च) नगरपालिकाभिन्न हुन सक्ने बालविवाह, बालश्रम, शारीरिक तथा मानसिक पीडा तथा बाल यौनदुर्व्यवहार जस्ता सबै प्रकारका बाल हिंसाको रोकथाम, निषेध र नियन्त्रण तथा सडक बालबालिकाको उद्धार, पुनःस्थापना, संरक्षण र व्यवस्थापन र बालबालिका खोजतलास नं. १०४ तथा बालहेल्पलाइन नं. १०९८ (दश नौ आठ) नेपाल सञ्चालन सेवा अभिवृद्धिजस्ता कार्य समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने,
- (छ) बालअधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने,
- (ज) बालबालिका सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालय, प्रदेश मन्त्रालय, राष्ट्रिय बालअधिकार परिषद् र सम्बन्धित निकायहरूमा पठाउने,
- (झ) बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय तथ्याङ्क/विवरण संकलन, अभिलेखीकरण तथा सूचना प्रणालीको विकास, सञ्चालन, व्यवस्थापन र सुदृढीकरणमा सहयोग गर्ने,
- (ञ) बालसंरक्षण तथा बालअधिकार प्रवर्द्धनका लागि सञ्चालन हुने राष्ट्रिय/प्रादेशिक र नगरपालिकाको अभियानमा सहयोग गर्ने,
- (ट) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा अनाथ बालबालिकालाई धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिने दिने कार्यलाई व्यवस्थित गर्न सहजीकरण गर्ने,
- (ठ) प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन हुन नसकेका बालगृह, बालसुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनर्स्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरण केन्द्रहरूलाई सुधारका लागि निर्देशन दिने । निर्देशन पालना नगरेमा बन्द तथा कारवाही गर्न सुझावसहित सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने,

(ड) नगरपालिकाभित्र सञ्चालित बालगृह, बालसुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनर्स्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरण केन्द्रहरूलाई सुधारका लागि निर्देशन दिने । निर्देशन पालना नगरेमा बन्द तथा कारवाही गर्न सुभावसहित सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने,

(ढ) नगरपालिकाभित्र सञ्चालित बालगृह, बालसुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनर्स्थापना केन्द्र लगायतमा आश्रित बालबालिकाको समग्र स्थिति र उपलब्ध सेवाको गुणस्तर तथा प्रभावकारिताका सम्बन्धमा देहायको बुँदाहरूमा अनुगमन टोली/समिति गठन गरी अनुगमन गर्ने/गराउने:

(१) बालबालिकाको वैयक्तिक विवरण अद्यावधिक गरी राखेको छ वा छैन ,

२) बालबालिकालाई नियमित रूपमा शिक्षा तथा तालिम प्रदान गरिएको छ वा छैन,

३) बालक्लब गठन गरी बालबालिकालाई खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक कार्यक्रम लगायतका बालसहभागिताजस्ता अन्य क्रियाकलापमा संलग्न गराइएको छ वा छैन,

४) बालबालिका ऐन, प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिमको सुविधा प्रदान गरिएको छ वा छैन,

५) बालगृह, बालसुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनर्स्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरणको केन्द्रमा कुनै अवाञ्छित कार्य भएको छ वा छैन,

६) उपखण्ड (५) मा उल्लेखित गृह र केन्द्रमा बालमैत्री व्यवहार तथा वातावरण कायम गरिएको छ वा,

(७) बालगृहमा आश्रित बालबालिकाको वैकल्पिक हेरचाहको व्यवस्थाको प्राथमिकता अनुसार अन्तिम विकल्पको रूपमा बालकल्याण अधिकारीबाट व्यवस्था मिलाई राखिएको छ वा छैन,

(८) व्यस्थापन पक्ष तथा बालबालिकाले ऐन, प्रचलित कानून वा मापदण्ड बमोजिम पालन गर्नुपर्ने कुराहरू पालन गरेको छ वा छैन,

(९) उपलब्ध श्रोत, साधनलाई मध्यनजर गरी बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिएको छ वा छैन,

(१०) बालसंरक्षण मापदण्ड निर्माण गरी लागू गरिएको छ वा छैन ।

(११) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने ।

५ वडा बालअधिकार समितिको गठन:

नगरपालिकामा प्रत्येक वडाभित्र देहाय बमोजिमको वडा बालअधिकार समिति रहनेछ:

१. वडाअध्यक्ष/अध्यक्षले तोकेको व्यक्ति - अध्यक्ष

२. वडा महिला सदस्य - सदस्य

३. वडाभित्रको स्वास्थ्य संस्था प्रमुख/प्रतिनिधि - सदस्य
४. वडाभित्रका सामुदायिक वा संस्थागत विद्यालयहरुमध्येबाट वडाअध्यक्षले तोकेको एकजना प्रधानाध्यापक सदस्य
५. बालबालिकाको क्षेत्रमा क्रियाशील वडाभित्रका गै.स.स.बाट वडाअध्यक्षले तोकेको व्यक्ति सदस्य
६. महिला संस्था/वडा महिला सञ्जाल प्रतिनिधि सदस्य
७. वडा बालसञ्जाल प्रतिनिधि सदस्य
८. बालअधिकारको क्षेत्रमा कार्यानुभव भएको वडाअध्यक्षले तोकेको व्यक्ति सदस्य
९. वडा सचिव सदस्य-सचिव

६. वडा बालअधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

१. बालअधिकारको क्षेत्रमा स्थानीय आवश्यकता पहिचान, योजना तर्जुमा गर्ने र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
२. वडाभित्र विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको तथ्याङ्क संकलन अद्यावधिक गर्ने र नगर बालअधिकार समिति समक्ष पठाउने ।
३. वडाभित्र बालबालिकाहरुका क्षेत्रमा कार्यरत संघ-संस्था, बालक्लब लगायतका सरोकारवालाबिच आवश्यक समन्वय र सहकार्य गरी बालअधिकारसम्बन्धी संरक्षणात्मक र प्रबर्द्धनात्मक कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
४. बालअधिकारका क्षेत्रमा स्थानीय संघसंस्थालाई कार्य गर्न उत्प्रेरित गर्ने,
५. जोखिममा परेका बालबालिकाको तत्काल उद्धारका लागि स्थानीय बाल अधिकार समिति र सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।
६. वडाभित्र बालअधिकार हननका घटनाका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायसँग समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
७. आवश्यकतानुसार बालबालिकाहरुको निमित्त आकस्मिक कोषको व्यवस्था मिलाउने,
८. बालअधिकारको सम्मान, संरक्षणमा र प्रबर्द्धनका लागि वकालत गर्ने र वडा समितिलाई बालअधिकारका क्षेत्रमा आवश्यक सुझाव दिने ,
९. वडाभित्र बालबालिकाका सम्बन्धमा भएगरेका कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्ने, प्रतिवेदन तयार गर्ने र नगर बालअधिकार समिति समक्ष पठाउने,

१०. तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने

७. नगर/वडा बाल अधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि :

नगर बालअधिकार समिति वडा बालअधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि देहाय बमोजिम निर्धारण गरिएको छ -

१. समितिको बैठक कम्तिमा वर्षको चारपटक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा वस्नेछ,
२. अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको बैठक सदस्य सचिवले बोलाउनेछ,
३. सदस्य सचिवले समितिको बैठक वस्ने सूचना र बैठकमा छलफल हुने विषयहरुको सूची सहित दुईदिन अगाडि समितिका सदस्यहरुलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।
४. समितिमा तत्काल कायम रहेका सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत भन्दा वढी सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
५. समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरुले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
६. बैठकमा उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिन सक्नेछ ।
७. समितिको बैठकको निर्णय समितिको अध्यक्षद्वारा प्रमाणित हुनेछ ।
८. समितिको बैठक तथा सञ्चालन खर्च नगरपालिकाको नियमानुसार हुनेछ ।
९. बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।
१०. समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विषयसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरुलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

८ .उपसमिति वा कार्यटोली गठन गर्न सक्ने-

- १) स्थानीय समितिले आफूले गर्नुपर्ने कुनै काम सुचारु रूपले सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यकता अनुसार उपसमिति वा कार्यटोली गठन गरी परिचालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा १ बमोजिम गठन हुने उपसमिति वा कार्यटोलीको काम,कर्तव्य र अधिकार कार्यप्रकृति अनुसार काममा खटिए वा काम गरेवापत टोली वा सदस्यले पाउने भत्ता वा पारिश्रमिक वा सेवा सुविधा तथा अन्य कार्यविधि नगरपालिकाको प्रचलित नियमानुसार समितिले तोकि दिए बमोजिम हुनेछ ।

विविध -

बालकल्याण अधिकारीको काम,कर्तव्य र अधिकार

क) बालबालिकाको हकहितको संरक्षण तथा बालकल्याण सम्बन्धी नगरस्तरीय योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न स्थानीय बालअधिकार समितिलाई सहयोग गर्ने,

ख) स्थानीय बालअधिकार समितिको निर्णय एवं निर्देशनहरु कर्तव्यन्वयन गर्ने गराउने

ग) स्थानीय बालअधिकार समितिको सदस्य सचिव भई काम गर्ने,

घ) स्थानीय बालअधिकार समितिवाट प्रत्यायोजित एवं निर्देशित अन्य काम गर्ने गराउने ।